

QUI FARÀ LES ELECCIONS?

El match Berenguer-Alba

El fet que després de sis anys de Dictadura, tot un poble es preocupi només d'unes eleccions més o menys llunyanes, vol dir almenys dues coses: que malgrat tot l'educació política del país ha progressat més del que podia sospitar-se, perquè en les esferes cultivades l'esperit és molt viu, i en segon lloc que de la Dictadura, regentada, com és natural, per la part més in-

Santiago Alba

felix de cada poble, no ha deixat res més que un record vulgaríssim de robatoris. L'única preocupació del país es saber si hi haurà eleccions i qui les farà.

Hi haurà eleccions? A hores d'ara es pot afirmar rotundament que hi haurà eleccions. Hem defensat ja aquest punt de vista. Fins ara, molta gent es mostrava escèptica i contestava amb un somriure en parlar-se d'eleccions. Però fixeu-vos bé que des de fa uns quants dies les persones ben informades i que viuen de cara a la realitat viva, ja no es pregunten si hi haurà eleccions. La pregunta: «Hi haurà eleccions?» ha estat substituïda per aquesta altra: «Qui farà les eleccions?»

La conseqüència d'aquest canvi de preguntes dóna la següent afirmació: hi haurà eleccions.

Aquesta conclusió ve demostrada per diferents fets. En primer lloc és interessant de tenir en compte que hi ha dos grups que ens ofereixen fer eleccions: el Govern i els liberals. I d'aquests dos grups, l'únic que arriba a precisar temps, el que ofereix consultar més aviat el cos electoral, és el Govern. S'equivocaria d'una manera radical qui sospités que el Govern no vol fer eleccions. El general Berenguer desitja les eleccions i les vol fer ell. Per què? Per la senzilla raó que sap que es tracta d'un mitjà urgent per restablir la normalitat i perquè ha experimentat que, com la Dictadura, es pot viure un cert temps d'esquena al poble i sense Parlament, però que en qualsevol moment, i sense previ avis, vindria d'Europa, un advertiment seriós que tindria com a demostració inequívoca una nova manifestació de desconfiança en l'estabilitat financera d'Espanya i en el valor de la seva moneda.

Es potser massa ingenuïtat preguntar si hi haurà eleccions. N'hi haurà perquè n'hi ha d'haver, perquè és una pretensió absurda que un país civilitzat pugui governar-se com les tribus de l'Àfrica. La política d'isolament d'Espanya a la qual ha contribuït una mica tothom, la ignorància del poble, la tradició d'una dinastia i la suficiència de les elements aristocràtics, militars i eclesiàstics, està arribant a terme. Per part dels espanyols no s'ha fet gran cosa per arribar a l'abandó de l'isolament mig africà que ens ha permès de viure d'esquena a Europa durant més d'un segle. Entre les nacions d'Europa, Espanya ha estat la darrera a incorporar-se a la col·laboració europea. Políticament, les nacions dels Balcans viuen més lligades a Europa que nosaltres. Doncs bé: això s'està acabant. Certament, no estem mediatitzats per ningú, però és un fet que el luxe de viure en un esplèndid isolament ja no se'l pot permetre cap país. Políticament, i per consegüent econòmicament i viceversa, estem vinculats a Europa. I es vulgui o no, els problemes de la política interior depenen cada dia més del mecanisme general de la política europea que ens fa seguir, sense que ens en adonem, una ruta diferent de les nostres antigues concepcions.

Aquesta realitat va expulsar Primo de Rivera del poder i ha proporcionat una lliçó duríssima i eloqüentíssima al Govern Berenguer. La pesseta va baixar precipitadament quan tot feia suposar que les eleccions s'allunyaven i que la solució imperiosa d'ordenar les nostres finances amb lleis votades pel Parlament esdevenia impossible;

però ha pujat ràpidament, de més de set enters en relació a la lliura esterlina, quan, en nom del Govern, el governador del Banc d'Espanya, senyor Bas, s'ha posat en contacte amb Europa, segurament invitada a sortir de l'isolament catastròfic en què es desenrotllava aquest problema. I és útil de fixar-se en els comentaris de la premsa europea al viatge del senyor Bas: la probabilitat d'un ràpid restabliment de la normalitat política és l'única cosa que han cotitzat en ferm els periòdics financers i les Borses que orienten els mercats. Per això el Govern Berenguer, que ha pogut comprovar aquesta realitat, és el que té més interès a donar la següent que hi haurà eleccions i no es cansa de repetir-ho cada dia perquè en tingui notícia tot el món.

Aquest experiment ha demostrat una altra vegada que l'acte més revolucionari que es pot fer a Espanya és aprofitar tota mena d'ocasions per posar fi a l'isolament en que fins ara hem viscut i per incorporar-la activament a la vida europea. Tot el problema de les llibertats pública i individual comença en aquest fet.

Però, qui farà les eleccions? Les faran els liberals o les farà el Govern Berenguer? Aquest punt ja no és tan important, encara que pel seu caire espectacular i personal s'emporti tota la curiositat del públic.

Ens atindrem únicament a interpretar el que diuen els diaris. El dimarts, moments abans de reunir-se el Consell de gabinet, els periodistes van preguntar al ministre de Gràcia i Justícia si durant la reunió es parlaria de pressupostos. El ministre va contestar que no, i que només es parlaria d'eleccions. «No puc assegurar — va afegir — si es fixarà la data, però crec que sí.»

La declaració del ministre de Gràcia i Justícia i el resultat negatiu de la reunió, demostren que el Govern vol fer les eleccions, però que hi ha qui desitja fer aquesta feina. És evident que la gent que treballa per restablir dos partits turnants, el liberal seta l'ègida del senyor Alba i el conservador sota la influència del senyor Cambó, prefereix que faci les eleccions un partit, i aquest partit seria el liberal.

Sembla, doncs, innegable que hi ha un match Berenguer-Alba per tal de disputar-se el dret a fer eleccions.

Qui guanyarà? Els amics del senyor Villanueva diuen que abans de fi de mes els liberals seran al Poder. Els diaris liberals afirmen que el senyor Alba es prepara per tornar a Madrid i que l'entesa entre els blocs liberal i conservador—Alba-Cambó—és perfecta. Unes declaracions iròniques del comte de Romanones posant en dubte que el Govern pugui fer les eleccions, semblen confirmar les probabilitats d'un triomf dels liberals.

No hi hauria cap punt d'obscuritat si sabéssim en quines condicions fou acceptat el Poder pel general Berenguer. Sembla—tot fa suposar-ho—que va comprometre's a restablir la normalitat constitucional i, en aquest cas, haver fet el paper d'alabarder, o de simple guàrdia civil i limitar-se a mantenir l'ordre durant alguns mesos no havia de fer-li il·lusió ni aleshores ni ara. Resignar-se a que un altre faci les eleccions i a donar la impressió que ha fracassat, perquè no li han deixat fer les eleccions, reconeixem que és una mica dur. Potser si es trobés una fórmula...

De Dijous — a Dijous

Són dos els punts culminants del discurs d'Angel Ossorio i Gallardo a València: primer l'estimació que fa de la capacitat revolucionària d'Espanya; el segon, més sensacional, però menys transcendental, l'anàlisi de les raons que l'impulsen a creure en la necessitat de l'abdicació d'Alfons XIII.

En segon terme, hi ha els afegitons que proposa per tal de completar la Constitució, diguem-ne vigent, del 1876. Representació proporcional, reforma del Senat, etc.

Per a redreç de tots els mals, Ossorio i Gallardo s'accontenta amb el remei de l'abdicació de la persona del monarca fins aleshores que les Corts admetin o no l'abdicació de la corona. Aquesta actitud implica una evident inconformitat amb la solució «oficial» que vol donar-se al problema, tant al Palau de la Presidència de Madrid, com al principal de la plaça de la Cucurulla, a Barcelona.

Estem d'acord amb la disconformitat; només no acabem de comprendre per què detura el redreç en la simple abdicació de la persona d'Alfons XIII.

Si el senyor Ossorio i Gallardo fos un impacient, un radical, no ens vindria gens de nou. En efecte; aquesta mena de persones, com que volen solucionar-ho tot en tres dies, quan veuen que no poden capgirar les coses totalment, passen per una transacció decorosa. La qüestió és obtenir un canvi en poca estona. La noció del temps els obsessiona fins a l'extrem de fer-los veure a través d'una boira l'objectiu principal del seu impuls polític.

Però l'eminent jurisconsult, ànima culla i asserenada, no és dels que senten impacients i veuen la història circumscrita al temps de la vida d'un home. La seva co-nexença de la història i el seu esperit filosòfic li impedeixen de caure en tal error. Essent així, resulta difícil d'entendre com pot decantar-se per una solució que no li fa contenta la justícia ni la injustícia, Déu ni el diable, i que no tindria altre avantatge que ésser realitzable en menys d'estona que la solució racional i perfecta.

En una paraula, la solució de l'abdicació ens sembla el resultat d'una mena de regateig entre monàrquics i republicans, més que un remei polític. Ni creiem que adobés res.

A l'inrevés dels que creuen més perniciosos la persona d'un determinat monarca, a Espanya, que la institució monàrquica en si, nosaltres creiem que la culpa de tot la té la manera amb què els espanyols han enfocat la monarquia de molt de temps ençà.

Es molt còmode de parlar d'un rei o d'un altre; però el fet és que la gent del voltant sempre ha demostrat una ignorància i un oblit del que era prudent i legal d'exigir d'un monarca, que demostren que serien capaços de fer dolent un rei bo, i completament incapaços de fer complir la Constitució a un monarca que no en tingués gaires ganes.

Per negar aquesta afirmació que fem, caldria tenir prou gosadia per dir que no és cert que en moments de cert compromís, totes les forces monàrquiques sense excepció, s'han adreçat al rei i li han demanat que fes de monarca absolut. No se'ls ha acudit pensar que això no podia fer-se i que el veritable camí era de servir amb lleialtat al poble per tal de poder-se'n servir amb tota la confiança quan arribés el moment.

L'abdicació, doncs, no adobaria res. Seria com en aritmètica, afegir un zero a l'esquerra d'un nombre enter, si no era d'un decimal.

R. LL.

Hi haurà eleccions, perquè Espanya encara forma part d'Europa

Güellada

Varen fer alcalde al comte de Güell, i el comte de Güell fa d'alcalde. Ell vigila la toilette dels urbans, ell obre les reunions de la Permanent—de tancar-les ja se'n cuida el senyor Martínez Domingo—; ell va a Madrid quan convé; però que no li demanin gaire cosa més, perquè no és de la seva incumbència. Ja ho deia un dia que li parlaven del que feien els regidors:

—Jo deixo els regidors en llibertat de fer el que vulguin, perquè, veureu, a mi m'ha nomenat el rei i a ells els ha nomenat el poble...

Ara, que el comte de Güell, com sempre, anava errat d'osques.

Detall essencial

L'altre dia, a Roses, un carrabiner observà amb els prismàtics com el yacht propietat del doctor August Pi i Sunyer feia via ràpidament mar endins. A l'home li semblà sospitosa la carrera, llençà el bot de motor a l'aigua i donà caça a l'embarcació fugitiva. El tripulant del yacht resultà ésser un individu de Mahó, el qual declarà que feia ruta cap a Amèrica, disposat a emular la gesta del professor Blanco Albarich. Els carrabiners discreparen en l'apreciació heroica del fet, considerant-lo purament i simplement un robatori, i el frustrat navegant anà a parar a la presó.

Heus aquí que tots els qui han exaltat el raid del professor Blanco, tot proposant-lo com a exemple a la joventut catalana, han oblidat un petit detall, d'una importància, però, màxima: pel reeiximent de l'aventura es recomana no servir-se del yacht dels altres.

Del nostre petit gran món

Isabel Llorach és una institució de Barcelona. Entre altres lloables activitats, mena el compàs de la cultura entre l'alta societat de Barcelona.

Conferentia Club és el nom de la societat cultural tan acreditada que patrocina Isabel Llorach. I és incalculable la quantitat d'energies i de diplomàcia que la dama pròcer ha posat al servei d'aquest institut de beutat cultural.

Una anècdota acabarà de donar-ne una idea:

Conversant entre un grup d'amistats, va dir (parlant castellà, potser perquè hi havia algun familiar de cert personatge de la Lliga, el qual, com tots ells, parla a casa seva una llei de paròdia de la parla de Cervantes):

—Ahora estudiamos la constitución de mi Conferencia Club en Madrid, y haremos combinaciones, ¿sabéis?, con los conferenciantes, y así los sabios nos saldrán a mitad de precio.

Utrillo, accionista

Miquel Utrillo, acompanyat del seu nen, tingué necessitat un dia d'anar a missa. A l'hora de cobrar la cadira, el sagristà, sia per descuit o per consideracions a la família Utrillo, passà de llarg. Un senyor que va quedar parat que aquell personatge i el seu nen entrassin a la casa del Senyor, acostant una mica la cadira, va tocar lleugerament el braç del nen i li digué:

—Que no pagueu la cadira vosaltres?

El pare Utrillo, que ho sentí, es va girar i digué:

—Que encara no us heu adonat, bon home, que sóc accionista?

Un càstig horrorós

Què fa el senyor Paul M. Turull? Aquesta pregunta potser no se la feia ningú, però era possible de fer, perquè el senyor Turull, després d'haver publicat llibres i una revista internacionalista que es titula *La Messidor*, no donava senyals de vida.

Però un dia d'aquests el va trobar un conegut seu i, naturalment, li va preguntar què feia, per què no publicava.

—Tinc castigat el meu públic—va fer l'osmentat tractadista polític.

Tenen la paraula, per demanar pietat, els castigats, si és que n'hi ha.

La bomba del Liceu

Un popular diari parisienc, *L'Intransigent*, publicava dissabte passat un interviu amb Paul Lhérie. Potser algun acèrrim liceista recordarà aquest nom? Aquest senyor, que ara té 87 anys, creà en 1875 el paper de *don José* de l'òpera *Carmen*, i cantava al Liceu la nit de la cèlebre bomba.

Però més val que deixem explicar el redactor que recollí les paraules de Paul Lhérie:

«Viui a Montmartre. Es jovial, fa cultura física, gimnàsia respiratòria i viu amb els records innombrables de la seva magnífica carrera: records gloriosos, records alegres, i també records tràgics com el d'una representació del Liceu de Barcelona, ara fa quaranta anys, en el curs de la qual tres anarquistes tiraren bombes que mataren quaranta dos espectadors: Lhérie saltà de l'escenari a la sala, ajudà a aixecar els ferits, col·li una bomba que no havia esclatat i la dugué a un bomber dels passadissos, que la negà en una galleda d'aigua...»

Diuen que la distància empetteix les coses. Però es veu que per Paul Lhérie les agrandeix; amb tants anys, no sols dobla el nombre de víctimes, sinó que s'exagera les pròpies proeses. I no parlem ja dels bombers, destacats al seu lloc, amb una galleda plena a punt...

Els artistes "artistes"

L'endemà de la inauguració del monument a Soler i Rovirosa—feia un bon sol—l'escultor Frederic Marés, autor de la bella figura femenina que el remata, anà a sentir les crítiques del poble, que és el que, en definitiva, decideix de l'èxit.

Davant mateix del monument hi havia un senyor que badava, i Marés es posà també a badar. Naturalment, quan es bada amb finalitats crítiques i no es té un diari on abocar les impressions, cal enginyar-se perquè la crítica no es perdi, i aquell senyor, trobant un altre badoc, comentà:

—Quina gent, aquests artistes! M'agradaria de conèixer el que ha fet aquesta escultura; ha d'ósser un home extraordinari.

—Vol dir?

—Vostè dirà; ja només de veure'ls se'ls coneix que tenen l'art a dintre.

—Vagi a saber; potser és com tothom.

—Desenganyi's; el que ha fet això, no és pas un home com nosaltres. Potser és una mica tocat i tot...

Un tal Soler

Alexandre Cardunets anà també a veure el monument a Soler i Rovirosa l'endemà de la inauguració. Un obrer recollia els restes dels rams dipositats la vigília.

—Que em sabreu dir—li preguntà Cardunets—, a qui està dedicat aquest monument?

—Sembla que a un tal Soler...

Les tarifes ferroviàries

L'altre dia, al baixador del Passeig de Gràcia, un pagès pregunta a un senyor:

—Dispensi, sap quant val una tercera per Martorell?

—No, no ho sé; però estigui tranquil, no n'hi faran pagar ni un cèntim més.

L'amic que ens ho ha reportat, i que assegura haver-ho sentit, no coneix En Francesc Pujols. Però pel lloc de l'escena, una associació d'idees fàcil i el to de la resposta, si la frase no és d'En Pujols, la posteritat la hi atribuirà.

Els exagerats

Vàrem trobar un ciutadà tot empipat davant la casa número 78 del Passeig de Gràcia.

—Sempre m'havia pensat—deia—que els picaportes eren per trucar. Fixi's en aquests—afegia senyalant els de la dita casa, posats a una gran altura.

—Ho devien fer perquè la quitxalla no hi arribi—respongué un dels que troben explicació a tot.

—La quitxalla? Però si no hi arriben ni els homes grans. Em penso que ni l'Alexandre Plana podria trucar-hi...

Repòrters a Lourdes

Era en ocasió d'una pelegrinació a Lourdes. A *La Publicitat* tenien de redactor de Religioses un minyó de la primera volada que no es deixava perdre espectacle, àpat ni viatge, mentre hi pogués anar de franc. Anava àdhuc a aquells llocs i vermuts que de tant en tant es donen per les barriades, les invitacions dels quals no hi cap diari que aprofiti. I va venir que, com que s'organitzava una pelegrinació a Lourdes, el xicot s'espayà per anar-hi.

Tot just arribat, trameté el primer telegrama, sensacional:

«Llegado sin novedad. Enfermos todos bien. Milagro inminente.—Basas.»

El bon cicerone

Un redactor nostre, junt amb un seu amic, es dedicava a seguir l'edifici de l'Ajuntament. Desitjosos tots dos de veure les grosses *machines* d'En Sert, dedicades a l'expedició dels Almogàvers, demanaren a un ordenança permís per entrar a la sala on estan penjades. No sols els concedí el permís, sinó que els acompanyà.

—No saben usledes esta historia?—els va dir.

I davant de la negativa dels visitants començà a explicar-los-la. De sobte s'atura, vacilla.

—No sé cómo decirlo...—diu davant d'unes figures nues que semblen gemegar en el fons d'un abisme.

Els visitants es creuen davant d'una història no apta para señoritas i l'encoratgen:

—Diga, diga sin reparos.

—Son ustedes italianos?—demana l'ordenança.

—No, pero sabemos algo de italiano — diuen els visitants, no endevinant on anava a parar.

—Bueno, eso no importa, pero como no me gusta molestar los sentimientos patrióticos de nadie, quiero saber antes con quien hablo. Pues sepan ustedes que todos estos grandes criminales son italianos.

Els nostres amics no van pas poder saber exactament de què es tractava, però pogueren comprovar l'excel·lent cortesia de l'esmentat funcionari.

Aquest mateix funcionari digué, encarrant-se davant d'una altra tela d'En Sert:

—Aquí se ve este rey que les dice a sus soldados que vayan a visitar el Museo de Filadelfia.

En temps dels almogàvers, Filadèlfia devia fer el seu fàstic, ei, la Filadèlfia de Grècia; ara l'altra, la del museu, encara no estava inventada.

AL RESTAURANT "LA CORONA"

— Què m'aconsella? En aquesta carta només hi ha ossos.
— Cregui'm a mi, canviï de règim

Perquè estigui content

Amb referència al descobriment que férem de la veritable identitat d'una fotografia publicada a *Imatges*, rebem de l'interessat la següent carta, que transcrivim escrupolosament:

«Barcelona, 27 octubre 1930. — Sr. Director del semanario MIRADOR. — Presente. «Muy Sr. mio: Me ha llamado la atención que en semanario de su dirección MIRADOR del día 24 del corriente, apareciera la crítica, haciendo referencia de la fotografía que en la página central de *Imatges* se publicó la semana pasada. He de hacerle una observación, que son muchas las coincidencias, y para este su servidor la indignación y protesta, parte de la aparición y publicación de dicha fotografía, y no como manifestación tal artículo, por lo tanto no cabe en manera alguna el proceder del mismo, quizá buscado por quien, estoy procediendo en ventilar la cuestión que me ha perjudicado, sin autorización de ninguna especie de la referente fotografía en *Imatges*, y por tanto ruegole tenga cabida la presente, en su semanario, mi protesta y no la conveniencia del autor que fuere.

«Anticipándole gracias mil soy de V. atto. s. s. — Alfredo Foglietti. — Rocafort, número 177, 4.º, 3.º»

Queda complagut—suposem—el nostre comunicant.

Efecte moral, només

El senyor Josep Buxadé, director de la Biblioteca Arús, prenent peu d'una nota publicada en aquesta secció, ens ha escrit explicant-nos que aquest estiu alguns lectors s'havien presentat a l'esmentada biblioteca sense americana ni camisa, simplement en cos de samarreta, i per això els cartellots sobre la indumentària dels lectors.

A més a més, xicots que hi anaven a llegir Verne i Salgari, no sols han destroçat gairebé tota la col·lecció d'obres d'aquests autors, arrencant-ne làmines i estriplant-ne planes, sinó que les han embrutades amb gargots i paraulotes de carrer, i que, per posar-hi remei, penja el cartellot amenaçant-los amb avisar els seus pares i la guàrdia civil, però únicament per fer una mica de por i res més.

Nosaltres trobàvem l'advertiment digne d'una antologia dels *papus*, i el nostre comunicant ens deu donar implicitament la raó, perquè els *papus* només serveixen per fer por a les criatures, com el seu avis redactat amb tan bons fins.

Castanys, propietari

Valentí Castanys, entre altres coses il·lustre estudiant de Sardanyola, veient la insistència amb què determinada urbanització tractava de fer-li comprar un terreny a condició d'edificar-hi una torreta, va acabar—de facilitats per part de la urbanització—no en mancaven—per decidir-se.

Vingué l'arquitecte-decorador i amb ell un seguit de petits conflictes amb els quals En Castanys sembla que no comptava.

—Vostè estrirà la *chaise-longue* i immediatament li sortirà un lilit per dues persones. Apretant un botó...

En Castanys, davant de l'excessiva fantasia de l'arquitecte-decorador, girà el cap i digué a la seva muller que escoltava pseudo-entusiasme:

—Farà bonic per ensenyar-ho als coneguts tot això, no trobes?

I seguidament:

—Ara que caldrà que ens en faci una altra, senyor arquitecte, per quan hi vulguem viure.

Era un altre Aixelà

L'anècdota que explicàvem la setmana passada d'un quadro de Fortuny i el senyor Aixelà és rigorosament certa. Però aquest darrer no és el senyor Aixelà de la casa de transports, encara que el protagonista també es digui Aixelà, i aquesta és la causa de la confusió.

Els "castells" al Camp i al Penedès

Heus ací un número fort de festa major: els «Xiquets de Valls». Aneu al Penedès o bé al Camp de Tarragona. No hi ha poble que s'estimi una mica que en el programa de la seva festa major no anunci amb grans titulars aquest exercici de bastir «castells» i «pilons» davant de la multitud congregada a la plaça pública.

Actualment, Valls, Vilafranca, Tarragona i Vendrell són els quatre focus principals de l'afició castellera. A la primera i a les dues darreres d'aquestes poblacions existeixen col·les de castellers professionals. A Vilafranca només hi ha aficionats a aquest singular esport. No obstant, Vilafranca i Valls mantenen relacions d'una admirable cordialitat i s'ajuden mútuament, formant així una mena de nucli casteller en pugna amb un altre grup format pels vendrellencs i els tarragonins.

L'esperit de colla

L'esperit de colla és el que realment dona vida als castells. El renaixement actual després d'un grapat d'anys de decadència ho acaba de demostrar. A Valls fins ara hi ha hagut un centre en el qual s'han aplegat tots els castellers de la ciutat. És la taverna del «Bóta». La prudència del cap de colla de la «vella», ara que l'esperit de colla s'ha abrandat tot de sobte, ha fet que els castellers d'aquesta se'n hagin anat al «Bar Modern».

Allí poguérem conversar amb el Ramon del Rabassó, el casteller de més prestigi del Camp de Tarragona.

«Es un home de regular alçada, eixut i desdentat, té una cinquantena d'anys i és home de molt poques paraules. No sap de lletra, però compta de memòria amb més rapidesa que una màquina calculadora. Només recorda coses generals i no és possible arrencar-li cap anècdota. No hi dona importància i té por que se'n riguin.

«En fer-li preguntes referents als castells, ens remet a la lectura d'un llibre. Veig que difícilment se'n treurà gran cosa. Mirem de fer-lo parlar:

—Com és que heu deixat la taverna del «Bóta»?

—Perquè allí havien d'estar junts els de la colla de l'Escolà i els nostres i algun dia s'haurien barallat.

Una breu indicació del cap de colla els féu canviar de centre de reunió.

—L'Escolà—prosegueix el Rabassó—, és un gran casteller i un bon home, però és un cap de colla defectuós. Es deixa trepitjar per tots, i sense autoritat no farà res de bo. Jo li faria qualsevol favor. A Vilafranca me li hauria ofert, si no haguessin estat els altres. Potser hauria evitat de fer la «lleyrada» que varen fer. I nosaltres hauríem provat de donar alguna sorpresa.

«Menar castellers vol autoritat i fer-los disciplina. Cal que cregui tothom, del més petit al més gran, perquè si la quitxalla no tenen confiança en els de sota no pugen amb prou delit i per ells moltes torres no arriben a bon terme.

Cal un esforç considerable per fer parlar Ramon Tondo, conegut pel Rabassó. És veu que és un home que només parla quan para a terços o bé amb una espardeya a la mà per a esparvillar els «enxanetes» i «aixecadors».

Més explícit resulta el jaio «Ganxo», oncle del cap de colla.

Té setanta sis anys i l'esquena corbada. Per la festa major d'enguany a Vilafranca i a Valls, encara va formar a segons en el «quatre de set» amb el pilar al mig, castell que feia vint-i-dos anys que no s'havia aixecat.

En la seva joventut el vell «Ganxo» va ésser protagonista d'una gesta castellera sentimental que més tard féu escriure a un literat local el sainet *El tres de nou*. Era de la colla nova, la de l'Escolà. La del Rabassó sempre ha estat la vella. Va ena-

morar-se de la germana del conegut Isidre del Rabassó, pare d'En Ramon, que va merèixer una glossa de Xénius, i li varen posar dues condicions per a concedir-li la noia que ara és la jaia Rabassona: abandonar la colla nova tot incorporant-se a la vella, i fer el «quatre de vuit». Tot ho va complir.

Vell com és, espera poder tornar a fer aviat aquest castell. Li sembla que reviurà els seus temps heroics de fadrí.

La popularitat dels castells

Basta mirar una fotografia per observar com el públic aprecia la labor dels caste-

Les colles «vella» i «nova» de Valls en competència davant de l'Ajuntament de Valls

llers. I els vells encara retreuen a la gent d'avui la manca d'entusiasme.

Lluís Via al Penedès i Josep Aladern al Camp de Tarragona, han escrit moltes pàgines de les passades èpoques castelleres. L'entusiasme popular hi vessa. El vell «Ganxo» ens parla d'aquell temps amb una emoció impossible de dissimular. Però també es mostra satisfet de l'afició actual. És que malgrat de l'antiga esplendor, la seva època fou més aviat de decadència i l'actual és renaixent. A penes recorda la data que es va fer el darrer castell de nou. Va ésser l'any que per primera vegada el tren arribà a Valls, el 1882. Una efemèride en suggereix una altra.

Com altres esports, el casteller vol el caïu que li dona l'entusiasme del poble. Es pot ben dir que aquest fa de suport moral als castells.

No és estrany, perquè els castells daten de temps gairebé immemorial i no se sap ben bé si és que el poble els establí o si se'ls va assimilar. A l'època més llunyana a la qual ha pogut arribar l'estil que esgratina el folk-lore, sembla que unes colles d'homes amb la denominació de «valencians» feien torres humanes per les ciutats i viles del Camp de Tarragona. També han estat coneguts amb el nom de «titans». En temps dels gremis, cada un tenia la seva colla de castellers aficionats, composta de treballadors d'un mateix ofici. Més tard, alguns castellers, potser els millors que existien, es professionalitzaren i establiren una colla. I en temps de gran abundància de bons castellers la colla es dividí. L'Escolà, que era el millor casteller del grup, va fer colla a part. No cal dir que també es dividiren les simpaties del públic i l'element passió jugà en la rivalitat el seu paperet, no pas secundari.

El passat segle hi havia a Valls la colla dels carlins i la dels liberals, però no podríem assegurar si els castells donaven caïu a la política o si aquesta animava els castells.

De la popularitat dels castellers se'n féu rissó Josep Anselm Clavé, component els *Xiquets de Valls*. D'aquesta feta que tots els castellers són anomenats així. A Valls mateix hi ha persones que no s'han estat de manifestar llur repugnància envers aquesta denominació. Però quan Clavé els va anomenar així és molt probable que no haguessin fet altra cosa que traduir la veu popular. Tant és així que actualment al Vendrell no diuen «els nois del Vendrell faran castells», sinó «els castellers vendrellencs faran *Xiquets de Valls*».

Un dels records que enterneix a Ramon del Rabassó és haver pujat al castell mentre a la plaça els cors de Clavé interpretaven amb llurs cants tot el moviment dels homes que grimpen sobre els altres homes fins a formar el típic obelisc humà.

Menes de castells

Els homes que fan castells no tenen, pròpiament, cap preparació atlètica. Són homes que es guanyen la vida al camp, o bé en treballs de bastaix pels magatzems. Però necessiten una preparació casteller. No fa gaire veíem fracassar en el «dos de sis» al camallic més forçut de Valls. Un home que es carregà un sac de cent quilos, sense banys, hagué d'ésser substituït pel vell Ganxo del qual hem parlat abans, que té setanta sis anys i l'esquena corbada.

En els entrenaments, si el cap de colla sap on té la mà dreta, observa les facultats de cada casteller en relació amb la seva estatura. Així quan pugen al castell cada un

ja sap el lloc que ha d'ocupar. De la mateixa manera que hi ha en futbol mitjos i davanter formidables, en els *Xiquets de Valls* hi ha excel·lents «segons» i formidables «tercers». El lloc, però, l'ocupen en determinades torres. De vegades cal que siguin bons per ocupar llocs distints. Així, per exemple, hi ha bons pilaners. Aquests us faran el pilar de sis i us aguantaran el pilar de cinc a l'hora que l'Ajuntament surt de l'ofici, acompanyant els regidors des de l'església fins a la casa de la ciutat.

Per les festes desenes de la Candelera un pilar segueix tot el tomb de la processó, relevant-se diverses vegades. La processó dura prop de tres hores. Conten els vells que antigament era costum a Tarragona de fer pujar els pilans pel rengle d'escalles del davant de la Catedral. Qui hagi estat a la històrica ciutat compendrà que es tracta d'una veritable proesa.

Si el pilar dona la sensació d'una agulla que es va aprimant a mesura que puja, ofereix també una impressió semblant el «dos de sis», que, com compendrà el lector per la denominació, és un castell de sis homes d'alçada per dos a cada repà que s'aguanten pels braços.

Dels castells de tres i de quatre homes a cada pis, el més alt que es fa actualment és el de set pisos. Feia molts anys que no s'havia realitzat, i els *Xiquets de Valls* el feren enguany per la festa major de Vilafranca. Posteriorment, tal vegada per no ésser menys, els tarragonins i els vendrellencs aconseguiren també realitzar el castell de set.

Ara resta per als castellers del Camp i del Penedès un objectiu immediat: el castell de vuit. És l'obsessió de Ramon del Rabassó. El darrer que va fer-se fou a primers de l'actual centúria. Aquest castell ha d'ésser d'un efecte imponent.

No cal dir, per tant, l'efecte que ha de produir la màxima proesa castellera que la veu popular ha fet arribar als nostres dies, el «tres de nou». Aquesta enorme torre humana necessita «crosses» per a sostenir-se. Fan de crossa en els castells ordina-

ris les persones que amb la mà apunten les cames dels segons, però al castell de nou cal un segon pis extern que apuntri els tercers.

La música

Un castell sense música perdria el cinquant per cent del seu encís. Faria l'efecte d'una pel·lícula muda sense acompanyament encara que sigui d'una mala caixa de música.

L'instrument típic dels castells és la gralla i el tabal. Aquest marca el redoble i la gralla diríeu que empeny els castellers, que els anima a pujar i el comunica lleugeresa. És una tornada senzilla i viva que consta de tres temps: el que marca la pujada, un seguit de melodies que esclavitzan els nervis i són una transcripció sonora de l'esforç dels grimpadors. Un cop fet el castell les notes de la gralla han pujat també i surten amb una rapidesa impressionant com una volada d'abelles inquietes; i finalment, al toc de baixada, les notes, més greus, lliques com els castellers que es despenen i es deixen anar per l'esquena de llurs companys.

Heus ací una nota optimista i joiosa que complementa l'interès d'un exercici tan greu com bastir aquesta mena de campanars d'homes. Aquestes gralles els acompanyen pels carrers escampant tota aquesta alegria.

Punt final

Els castells estan avui en plena renaixença. L'una colla estimula l'altra, i les ciutats castelleres també s'estimulen mútuament i s'ajuden. Hom ha dit que els homes d'altres èpoques eren més forts i ardit que els d'avui, i això ha ferit l'amor propi dels castellers, que estan disposats a demostrar que són capaços de fer tot allò que hagin pogut fer els seus pares i els seus avis.

L'afany de superació és una font d'energies. L'entusiasme popular una força. Els castells són un esport de la terra que hem de procurar conservar amb tot el color que els caracteritza. Per això no volem acabar aquestes notes sense fer constar la nostra disconformitat respecte a l'actual indumentària dels *Xiquets de Valls*. Ni la camisa vermella ni els calçotets blancs són peces de vestir pròpies d'ells.

Cal que per ésser el que foren els seus avantpassats deixin la preocupació del vestit que els treu tot el caràcter. Al capdavant l'indumentària que ara porten com un uniforme no és res de típic, sinó el producte carincló del mal gust d'un alcalde de la passada dictadura que els féu uniformar per a presentar-los al Poble Espanyol de l'Exposició de Montjuïc.

Ara tot allò ja ha passat i cal que tornin a l'ús de la lliure indumentària. Com que fer castells no és fer comèdia, és necessari que vesteixin els calçotets i les camises de percale o de pisa a gust de les dones dels castellers, que elles hi entenen més en aquestes coses que no pas un alcalde de la dictadura.

PERE MIALET

L'APERITIU

Lletres d'amor. — De vegades, quan passo per la Virreina i guaito aquelles gables fetes de melindros anacròtics, de llàgrimes i de pega grega, que se'n diuen les barraques dels escriptors o memorialistes, sento que la sang se'm torna de color violeta i el cor em comença a tremolar com les ales d'un canari. I és que fatalment penso en aquests tendres vellets que es guanyen els roscons escrivint lletres paradisiàques i lletres tràgiques. M'imagino el memorialista que posseeix cinquanta quatre receptes i mitja per escriure cartes d'amor. D'aquests sants homes n'hi ha que, a la semblança d'algun metge i d'alguna llevadora de poca consciència, tenen secrets epistolars que provoquen l'adulteri, la fugida de la casa paterna i totes les horribles desgràcies que es crien entre el paper segellat i els tinters carregats de misèria dels jutjats i les escrivanies. Aquests respectables literats són la part picant i negra de l'ofici; en general, el memorialista només sol tractar el tema de l'amor sà i idil·lí, que és el d'aquell poema de Campoamor que comença dient: «Escribime una carta, señor cura...» Jo recordo que quan anava al col·legi dels Jesuïtes llegia aquest poema d'amagat, amb una complaença morbosa, com si rosegues materialment la cua autèntica del diable.

Respecte les lletres d'amor que escriuen els venerables i ancians memorialistes, jo m'imagino l'escena de la xicota guarnida de forques de ceba i de colomins assassinats, que s'acosta amb el cor fet una bresca tèbia i amb les galtes tenyides de provocació, al casquet asexual del memorialista, i li explica que té un xicot així i així, que li agrada l'estil oriental i les combinacions acaramel·lades, que té un ull volcànic i una intransigència medullar, que gasta dos llavis com dues sangoneres i que és fidel i desenfrenat com un gos. Jo m'imagino el pobre vell, despenjant entre l'impecable cal·ligrafia aquell tobogan de les il·lusions encartonades, i tota aquella ànima criminal que hi ha dintre del turró d'Agramunt i del vol de les orenetes.

I m'imagino la manera mecànica, sense una gota d'oli, que serveix per dictar l'explosiu, i el plor gens depravat de la pobre noia, quan el memorialista li canta el seu poema com si li cantés el trisagi.

Tothom en aquest món ha escrit lletres d'amor; és un moment perillós i delicat de la vida, però convertir en l'ofici per guanyar el pa la invenció d'aquestes filigranes, és un fet emocionant, d'un aplom que esgarifa el més hàbil polític.

Jo recordo que sempre que he tingut d'escriure cartes d'aquestes, per compte propi, he patit com un gat sota una aixeta d'aigua freda. I he patit perquè una mena de pudor natural m'ha privat d'engagar totes les trompetes i els cornets de la retòrica, perquè la meua ploma s'ha resistit a reproduir les frases dels grans melodramas, i per apretar els superlatius i les idees absolutes. La mica de correspondència amorosa que les circumstàncies m'han obligat a produir, no faria cap gran paper, ni podria servir de peça antològica entre les aries sentimentals que s'han cantat al món.

Recordo, però, una vegada que tota la meua fúria de memorialista romàntic va quedar satisfeta, i que el meu pudor natural no va sortir a fer-me la guita. Aquest record fa que quan veig als memorialistes de la Virreina, no m'els miro amb uns ulls d'inferioritat, ni amb una enveja sense remei. I és que una vegada em va venir a trobar un senyor d'una mitja edat, el qual em tenia una mitja confiança, i que ell mateix no passava d'ésser un mig personatge i aquest bon home tot ple de rubor em va explicar el seu cas. S'havia enamorat d'una dona feta; per la descripció que m'en va donar, vaig comprendre que es tractava d'una dona àcida, sentimental i tornasolada, d'una dona en definitiva molt perillosa. I el sant baró em va demanar si jo em veuria amb cor d'escriure una carta perquè ell la pogués copiar, en la qual es digués d'una manera literària, però punyent, tot el que era un gran amor tancat dintre una samarreta de llana i passejant-se per un temperament bronquític. Jo, de moment, em vaig espantar, però els ulls d'aquell home eren els ulls d'un sant. Aquells ulls que tenen les persones que es dediquen a curar leprosos i que es deixen mastegar els ronyons per uns salvatges despullats i incomprendius. La mirada del meu mig amic em va guanyar el cor, i li vaig escriure la carta, i em penso que la vaig escriure tal com ell volia. Totes les coses que es diuen en les millors comèdies d'enamorats, tot allò que frega els nervis com el paper de vidre, totes les figures monstruoses, llampants i espectaculars com els gegants de la processó de Corpus, sortien de la meua ploma, esmolades com un coet, i jo no m'en donava gens de vergonya.

Quan vaig acabar la lletra d'amor, la vaig llegir al mig personatge, i aleshores aquell home inconsistent i vulgar com una coqueta, va deixar anar dues llàgrimes que jo no podré oblidar mai. Ara conto aquesta anècdota perquè l'interessat ja és mort, i encara és l'hora que jo no he esbrinat si el meu acte de memorialista sentimental em té de sumar punts per la meua entrada al cel o per la meua entrada a l'infern.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

ESPECIALITAT EN LA MIDA

Jaume I, 11
Telèf. 11655

El éxito

en la vida, se consigue principalmente mediante el trabajo y el saber, pero depende también de que en un momento favorable se sepa tomar una resolución firme. Pero ¿qué ocurre si en ese preciso momento, no se encuentra uno bien? (Puede sufrir un resfriado, o el exceso de trabajo le ha producido dolor de cabeza; puede tener dolor de muelas, jaqueca o cualquier otro dolor).

Es entonces cuando se necesita la Cafiaspirina, que no sólo elimina los dolores, sino que también reanima y estimula mediante la acción de la cafeína. Se consigue la sensación de ser otro hombre, desaparecen los dolores. ¡se tiene éxito!

Tome, pues:

CAFIASPIRINA

No afecta al corazón ni a los riñones.

Feu fer els vostres gravats en la
UNIÓ DE FOTOGRAVADORS

CORTS, 481 : Teléfono 33421

Muntaner, 54

URAMBLA DEL CENTRE, 33 - PASSATGE BACARDI, 2

mirant a fora •

CUCURULLA, 2, 1.º

Els néts de Salomó

ras Mirae.
D'aquest matrimoni va néixer el 1895 Lluís
Jesús, únic descendent directe del Nissaga.

GRANDE INDICADOR
DE LOCALISAÇÃO

EL REUMA

UN NOVEL·LISTA VAUDÈS

C. F. RAMUZ

Quan obrim un llibre de Ramuz, el *Chant de notre Rhône*, la *Salutation paysanne*, els *Signes parmi nous*, la *Guérison des maladies*, o el més recent, *Jean-Luc persécuté* (1), no són pas fulles de paper el que tenim entre mans, sinó alguna cosa de puixant i de saborós que fa olor d'herba i de raim, la matèria de la terra glevosa, una mica ruda, amb un sol batent i un aire que flaira a cosa bona. Ramuz no descriu, sinó que pronuncia algunes paraules i tot seguit el paisatge es transforma. Veiem els turons de vinyes, la neu sobre les muntanyes, l'argent lluent del llac, o un alpage solitari sobre el qual corren les ombres malèfiques dels núvols.

Es perquè els llibres de Ramuz, escriptor suís de llengua francesa—i és un honor per nosaltres de comptar-lo així entre els nostres—, són una emanació de la terra vaudesa i expressen aquesta com ningú més no l'ha expressada mai, que constitueixen un element únic en la literatura europea moderna. Hom no l'explica parlant de novelles *rustiques* o *pageses*; el fenomen és més complex i mereix examen.

Ningú no és menys internacional que Ramuz. Vull dir que els seus llibres són la producció particularíssima, no solament d'un cantó d'aquest país, i àdhuc d'un poble a la riba del llac Léman i que la meua imaginació situa entre Pully i Lutry.

Les vinyes en equilibri sobre parets de pedres s'enfilen a l'assalt dels turons. Naturalment verdes o roges, agafen reflexos turqueses quan els homes blaus les empolsen de sofre. Aquests homes taral·leguen unes cançons simples. Tenen unes bones cares senceres i ingènues, uns costums modestos. Llur llenguatge s'orna amb expressions ingènues i colorides.

Una vida humil·líssima transcorre entre els turons de vinyes i el llac. M'imagino que un dia Ramuz ha pensat: «Que n'és de bell i de senzill tot això! Com mereix d'ésser contat!» I penso que els seus llibres han nascut així.

Hom imagina les novel·les naturalistes que haurien pogut descriure minuciosament, exactament, la vida dels pescadors, dels vinyaters i dels pastors. Unes novel·les massisses i rudes, amb el patuès del país i aquell amoinós color local que agreuja el pintoresc. Ramuz no ha tingut necessitat de tot això, justament perquè és del país. El coneix tan bé perquè ha descobert aquesta realitat que només una llarga i íntima freqüentació permet, la realitat poètica. És la cosa alhora més lleugera i més substancial, el borboll de la fruita i l'ànima fosca de la mota de terra. Aquesta realitat absent de les novel·les naturalistes il·lumina tota l'obra de Ramuz, li dona el seu encís tan personal i tan material que hom creu percebre'l amb tots els sentits a la vegada. Tots els llibres de Ramuz són uns llibres d'imatges, i d'unes imatges que són tan riques de sortilegis que ens llancen al mateix temps paisatges, llums, colors, sabors, sons. Precipiten un país tot sencer en la nostra imaginació i el nostre record, sense negligir res; ens conquisten amb totes les finestres que obrim sobre el món, ens enquadren de tots costats i ens dominen per llur vivacitat.

Tres escriptors representen, en la meua opinió, les tres divisions lingüístiques de la literatura suïssa, cada un expressant en tots els elements de la seva obra i de la seva personalitat una regió intel·lectual: Carl Spitteler, Francesco Chiesa i C. F. Ramuz. Aquest darrer encarna els cantons de llengua francesa, i en particular el cantó de Vaud. El seu nom és tan inseparable dels paisatges vaudesos com el de Mistral del camp provençal.

Quins són els temes de les seves novel·les? Les petites felicitats, les petites misèries dels humils, les ocupacions quotidianes, els treballs ordinaris, els cors sense replecs, les ànimes lliures, les mirades clares, les passions sense esclat, els sentiments silenciosos, tot el que més aviat passa en l'interior de l'home.

Quan imagina el Paradís, Ramuz no el veu d'altra manera que com un poble vaudès. Cada un continua fent el seu ofici, però l'exerceix alegrement i per gust. Els colors de les cases i dels arbres són una mica més vius, potser; llurs formes no han canviat pas. Només els homes han substituït llurs mals de cap per una beatitud

tranquilla, no tenen ja res a ténier de la malaltia o de la misèria. És una felicitat placèvol i tal com es desitjaria sobre la terra, si la felicitat hi fos possible.

El realisme de Ramuz, ja es veu, és fet tant d'aportacions fantàstiques com d'observacions reals. En un poble embogit, desarmat pel cinema, una noia que cura i es carrega totes les malalties, un pasturatge embriuat on els ramats moren, on els homes es tornen folls. Però aquests esdeveniments extraordinaris acaben per semblar-nos gairebé normals, tan naturalment es colliquen sobre el pla dels fets, de les coses habituals.

Ramuz ens diria que el fenomen més senzill de la vida ja és un esdeveniment meravellós i sobrenatural que mereix la nostra admiració, la nostra veneració; que les passions d'un poble, els seus amors, els seus sofriments i les seves misèries són tan profundament emocionants com una epopeia o una tragèdia.

Li devem d'haver restituit la grandesa de les coses humils, d'haver expressat la beatitud dels objectes que l'ús quotidià ens ha fet oblidar i que ja no veiem perquè els veiem cada dia. El seu art és comparable al de Chardin, de Cézanne, per als qui una fruita conté tota l'esplendor del món. Com ells, Ramuz ateny l'ànima de les coses, mira meravellat el sol sobre una vela o sobre una teulada, un somriure sobre una cara, la dolçor rosada de la tarda. Ens reconcilia amb els homes, perquè no n'hi ha de tan dolents que ja no subsisteixi en ells una petita possibilitat de redempció.

Aquesta filosofia benèvola de la vida, Ramuz l'ha traduïda d'una manera extremadament original quan imaginà que els elegits, cansant-se de la benaurança paradisiaca, es planyen i no retroben llur serenitat sinó després d'una invasió de damonats que pugen de l'infern i trasbalsen llur quietud immorttalitat. Apòleg ingenu i subtil que enclou un seny nodrit d'experiències profundes.

I després, hi ha l'estil de Ramuz, aquella sintaxi tan personal, aquella llengua vigorosa i dura que mou objectes, escampa colors i sabors. Sense afectació de rusticitat, l'escriptor vaudès dona als seus personatges els trets particulars als voltants de Lausana, aquelles locucions que conserven la bonhomia dels pagesos, el color de l'aire, el gust de la terra i del vi.

Cada paraula, sembla, és emprada per primera vegada. La rebem, brillant i fresca com una moneda nova, amb el seu dibuix exacte, els seus perfils sencers. Unes paraules que no són objectes de canvi amanejats i embrutats, sinó boniques paraules que dringuen clar.

Si, de vegades, el llenguatge de Péguy és bastant a prop del de Ramuz, n'és ben diferent, però. Per aquell les paraules són mitjans de copsar les coses des de fora, de voltar entorn d'elles, de palpar-les. En Ramuz, al contrari, la paraula ve naturalment com un brot verd al cap d'una branca. Obrint-se llibera la imatge oberta, d'una originalitat veritable. I aquesta imatge no és mai abstracta, el joc intel·lectual no hi té cap part. És necessària per acabar el paisatge com aquell darrer toc que Cézanne reservava per a l'acabament, al focus mateix del seu quadre, centre i clau de volta de tota arquitectura.

Els debats suscitats sobre l'estil de Ramuz em semblen, doncs, absolutament desproveïts de significació. Aquell estil és tan necessari a la personalitat de Ramuz, al caràcter de la seva obra, a la naturalesa de la seva inspiració, com pot ésser-ne el color del cel. És un estil que ja un sol cos amb el seu objecte, que neix espontàniament de les coses. Conté en ell mateix el drama, i hom se'n adona tot llegint *Jean-Luc persécuté*, aquest llibre patètic, vessant una càlida i palpitant humanitat. El vigor d'aquest llibre, aquesta impressió del contacte immediat amb l'acció i els personatges, seria tan gran, tan puixant, si Ramuz hagués hagut d'esmerçar per escriure'l una altra llengua que la que li era natural, la del cantó de Vaud?

Observem ací una vegada més com la llengua i la sintaxi d'un gran escriptor formen part d'ell mateix, indissolublement, i com fóra va de voler imposar arbitràriament unes lleis incompatibles amb les exigències de la creació.

MARCEL BRION

Duhamel i els EE. UU.

Georges Duhamel és un rodamon incansable. La seva càlida curiositat l'ha portat d'ací i d'allà: ha corregut tota la França a peu, amb el sac a l'esquena i el bastó a la mà; Europa amunt i avall, el Nord de l'Àfrica, el pròxim Orient, Grècia, Rússia i, ara darrerament, els Estats Units del Nord d'Amèrica.

Aquest vell component de l'Abbaye de Créteil—d'on sortí l'unanimitat de Jules Romains—, per la seva doble condició d'intel·lectual i de francès en llurs més pures qualitats, és un autèntic i genuí representant de la nostra vella civilització europea

Georges Duhamel

Sap estimar com ningú totes les seves virtuts i sofrir de totes les seves errors.

Encara que fugint de tot allò que podria semblar una postura de primitiu inspirat—cada any rellegeix *Le Rouge et le Noir*, «i no crec que sigui per sentimentalisme», diu André Thérive—, sense cercar ajut en un còmode i fals intuicionisme, la seva posició literària resulta força lluny d'aquell eixarreit intel·lectualisme tan venerat per molta gent del nostre temps, aquell racionalisme que de la intel·ligència no coneix més que l'obcecació raonament; i sense ésser tampoc un sentimentalista conreador de trucs emocionals, Duhamel sap com és profund el sofriment humà, sap com són sempre les mateixes les nostres passions, les nostres necessitats i els nostres amors, el nostre desampar i la nostra misèria sota d'aquesta laboriosa i precària convenció que ens aixopuga, tan descantada per molts que sospiren per qualsevol altra, indubtablement força més precària, però, i això potser és el que els interessa més, molt menys laboriosa, o gens.

Aquesta actitud de Duhamel és reflectida de cap a cap en tota la seva obra, en la qual no trobareu mai aquell protagonista audaç i valeros, vencedor de tots els conflictes, simpàtic i arrogant, sinó aquells pobres *Homes abandonats* (aquest és el títol d'un dels seus llibres), pobres homes quotidians i vulgars, sense cap profunditat psicològica o intel·lectual; l'home de cada dia, el més insignificant, el més esborrad, és el protagonista de les narracions de Duhamel, aquell home que, ficat en les rodes de la seva petita feina, el seu petit costum rutinari, va fent la seva vida obligat per la societat, però completament perdut, totalment abandonat quan per una causa o altra queda sol amb si mateix, fora d'aquella coacció que era el seu suport. Vegeu, si no, el pobre Salavin de la *Confessió de mitja nit*—traduïda al nostre idioma per Millàs-Raurell (Edicions Proa)—, el més representatiu dels personatges de Duhamel.

En desfermar-se la follia de la gran guerra, aquest escriptor era ben lluny d'ésser un adolescent il·lusionat i tendre enganyat pels miratges encisadors d'una victòria promesa pels capítols impunes. Era un home fet i dret quan s'ençà amb l'horrible esdeveniment; sense cap il·lusió, però amb el convenciment del deure a complir. No tardà a donar-nos les seves impressions del carnatge; ell no havia de pair cap desengany. Amb el mateix esperit amb què anà a la guerra ens contà les seves impressions. Alistat com a metge, va passar cinquanta mesos a les formacions de primera línia, i ens en deixà un vivíssim testimoni en *Vie des martyrs*, *Civilisation*, *Entretiens dans le tumulte*, *Les Sept Dernières Pluies*, que són dels millors llibres que s'han escrit sobre aquella tragèdia.

Res més diferent de l'emoció viril i noble, piadosa i digna, de Duhamel en aquells llibres, que la declamació lacrimògena, superficial i pueril, de pacífista liró, o el cru i nu ressentiment de la carnadura macada mesclat amb la decepció de l'infatigat que hom ens ha servit del anys després. Duhamel, com a metge que era, no pogué veure pas l'exèrcit llampant, l'exèrcit combatent, l'exèrcit gloriós de la literatura bel·licista. Veí només els sofriments, el dolor, dels soldats, dels homes, del poble; d'aquesta pobra humanitat tan ferida i malmenada.

I en comptes de renegar d'aquesta civilització que servim i declamar per una evasió envers d'altres preteses més pures que no sabem quina estranya pau de manicomí ens prometen, quina germanor de ramat ens volen donar, quina inhumana teoria del seny ens ofereixen, quina renúncia ens exigeixen de les nostres més altes adquisicions, Duhamel prengué una més ferma consciència de tot el que hem de salvar i s'afrontà amb tota la feina que, encara, tenim per fer. Aquest home sortí de la guerra refermat en el seu convenciment que una de les principals preocupacions per tots els homes del nostre temps és la de replantejar i depurar a cada moment el nostre concepte de civi-

lització, convençut que el trasbals intel·lectual i moral que portà aquell cataclisme, la ràpida evolució dels costums que ens imposen els avenços materials, les transformacions socials a què estem assistint i que se'ns emporten amb ells, exigeix una rectificació, una revisió de les lleis que regeixen les nostres relacions.

Aquest convenciment ha portat l'escriptor a veure de prop els dos grans laboratoris d'on, avui per avui, hom espera que surtin les més importants experiències. I el seu individualisme, el seu culte per l'home—no la *Humanitat*, sinó l'home, senzillament—, de la mateixa manera que li féu repudiar els aspectes més gregaris de la U. R. S. S., l'ha fet revoltar-se davant la renúncia resignada i inconscient de la gentada d'U. S. A. a ésser altra cosa que una peça de l'enorme mecanisme, repetida fins a l'infinit, d'una colossal civilització deshumanitzada. Del primer d'aquests viatges ens donà *Le voyage de Moscou*; del segon, *Scènes de la vie future*.

Duhamel no ha pensat mai que li hagués d'ésser cap nosa, ans bé un ajut importantíssim, aquell conjunt d'habituds intel·lectuals i sentimentals que són la constant del temperament de cada u, el nostre mecanisme de reacció davant de cada cosa nova que se'ns ofereix, i que en aquest autor és un formidable bagatge d'humanitats, atapeït dels més nobles prejudicis i dels més legítims partits presos. Nascut i criat en el bell país de França, en el qual «hom fa més de cent formatges diferents», en el qual «hom cultiva des de fa segles cinquanta espècies de prunes», i no havia d'esborronar-se davant d'una civilització estandarditzadora de tota cosa, des de les patates fins a les emocions? Fill d'una civilització agraïda i reconeixedora dels seus deutes, que homenatja i estima els cinquanta diversos pobles que amb ella han col·laborat, en la qual, malgrat totes les esquerdes que l'amenacen, encara podem esperar que trobarà algun eco una apel·lació a la solidaritat humana, i no havia d'esgarriar-se deixant a part altra cosa bona que hi pugui haver—davant d'un poble a la prosperitat del qual han contribuït tants i tants d'altres, que convençut de deure-ho tot només a si mateix, ha renunciat a no ésser altra cosa que una formidable i temible empresa de marxants i prestadors? Aquest home, pel qual la dignitat de l'home ha d'ésser la principal i indispensable condició de tota pretensió reformadora o que vulgui donar-nos una mica de felicitat; pel qual és inexcusable que qualsevol fórmula que se'ns ofereixi no porti en si—si altra cosa no—cap atemptat als interessos humans, i té res d'estrany que hagi reaccionat quasi dolorosament davant de l'enorme ramadisme, amorf i incolor, d'una civilització que negligeix sistemàticament totes aquestes coses que ell considera essencials?

Tot porta a creure'n que és d'Amèrica que ha de sortir la civilització de l'esdevenidor. El tipus de civilització industrial que representa aquell país té en el nostre continent infinitat d'admiradors que el demanen amb urgència. I Duhamel, presentint l'espant de veure tots els estigmes d'aquella civilització devoradora estesos dintre poc temps per tot Europa, ens fa saber la seva angonya i ens denuncia el perill que ens amenaça.

Potser Duhamel reacciona davant d'Amèrica més aviat com a home apassionat que no com un filòsof serè o un apòmat estadista—cosa que per altra banda no es deu haver proposat mai—; potser trobaríem les seves impressions una mica exagerades, un xic unilaterals. Però l'hem trobat tan ell en aquesta seva requisitòria, tan encertat en els seus trets, tan vívid i tan humà, defensa coses que ens estimem tant, que no gosàrem a fer-li'n cap retret.

JOAN CORTES I VIDAL

VARIETATS

A so de tabals

El poetíssim d'Annunzio ha regalat al poble italià la seva sumptuosa villa del Vittoriale i tot el que conté.

El text oficial de la donació no està pas escrit en estil de notari, sinó en el grandiloqüent de D'Annunzio. Diu, per exemple:

«Jo que, en altre temps, he cantat els vells palaus i les sumptuoses vil·les, sóc arribat a tancar la meua vida en el silenci d'aquesta casa de pagesos, no tant per humiliar-me com per provar-me a mi mateix el meu propi poder de creació i de transfiguració. El meu amor de la Itàlia, les meves aspiracions envers l'heroisme, el meu presentiment de l'esdevenidor del meu país, tot això m'és revelat aquí, etc., etc.»

Per totes les parets de la villa hi ha màximes recomanant el silenci.

Sí, sí; l'autor de tants llibres una mica passadots de moda fora d'Itàlia s'ha retirat del món i del soroll, però li agrada fer saber-ho a tot el món a so de tabals.

Fitxes bibliogràfiques

Com que els llibreters no poden conèixer tots els llibres que estan encarregats de vendre, alguns editors publiquen butlletins o fulles en les quals són analitzades les novetats editorials.

Bernard Grasset ha tingut la idea de llançar unes fitxes, i l'ha anunciada als llibreters amb una carta que diu:

«Hem pensat de facilitar la vostra tasca ajuntant a cada llibre de la nostra casa que d'ara endavant rebreu, una fitxa molt breu i molt clara resumint el seu contingut i senyalant les seves principals característiques, així com el públic al qual es dirigeix. Si us manca temps per llegir aquests volums, podreu conèixer el gènere a què pertanyen i poder recomanar-los al públic a què convenen.»

Una traducció

Poques coses tan reprovable com una traducció dolenta. Ultra constituir un descrèdit per l'idioma al qual l'obra és vertida, és un tort fet a l'autor traduït i un engany als lectors. Poques vegades aquestes circumstàncies s'han fet tan patents com en la versió catalana que el senyor Santiago Masferrer i Cantó ha donat de *Le Feu*, la coneguda obra de Barbusse. Aquesta traducció, apareguda dins la «Col·lecció Balagué», ha estat controlada pel professor del Liceu Dalmat, de Barcelona, N'Alaix Levesque, segons ens assabenta una nota al final de l'obra.

Dubtem que mai el paper imprès hagi suportat un cúmul més gran de disbarats de tots els ordres. El senyor Masferrer i Cantó, posat a ignorar, fins ignora la conveniència de recórrer al diccionari quan les nocions de francès que hom posseeix són estantisses a tot ésser. Altrament s'hauria estalviat ja en la primera ratlla de l'obra, traduir el nom de la muntanya alpina «Aiguille Verte» per *Aguila Verda*; un xic més endavant, posar *romansos il·lustrats* per «romans il·lustrats», etcètera, etc. (1).

I per a ponderar la sintaxi i estil claríssim de què el senyor Masferrer i Cantó fa gala, res més eloqüent que reproduir unes quantes frases escollides a l'atzar en les quatre pàgines darreres del llibre.

Aquí van:

«I ara el cel es cobreix de núvols grossos i blavegen i el cuirassen per sota. A dalt, en mig una febre armadura lluminosa, es veu creuat per ramallades de pols humida.»

«I tan prompte veurem com obriren els ulls les separacions que hi ha entre els homes no són les que es creen i que es creuen que no hi són.»

«I són legió. No va sol la casta dels guerrers, clamen per la guerra i l'adoren i no van sols aquells a qui l'esclavitud universal vesteix damunt un poder màgic, els poderosos hereus a peu ací i allà, per damunt la postroci del gènere humà que de repent força la mà a la història perquè albiru un gran cop.»

«No sols hi ha monstres interessants, financers i petits negociants de negocis cuirassats en llurs banquet en les seves cases, que viuen de la guerra...»

«Si dius és incansable botxins, això hem estat.»

MIRADOR ofereix un premi a aquell dels seus lectors que sense l'ajut de l'original francès desxifri algun dels paràgrafs transcrits.

A. A.

(1) A l'última hora ens diuen que els socis de l'Ateneu estan desesperats. A la biblioteca només hi ha un exemplar del diccionari *Pallas*, i demaneu-lo a l'hora que vulgueu, sempre el té el senyor Masferrer i Cantó. I ara ningú no encerta de què li serveix.

GRANS NOVELTATS EN CORBATES INARRUGABLES

FITÓ

Jaume I, 11
Telèf. 11655

Acaba de sortir un nou llibre
del
Marquès de Villa-Urrutia

Eugenia de Guzmán

EMPERATRIZ DE LOS FRANCESES

Preu : 5 pessetes

DE VENDA:

Llibreria Catalònia

17, Plaça de Catalunya, 17

Agència exclusiva

per a la venda de

MIRADOR

Societat General

Espanyola de Llibreria

Barbarà, 16 - BARCELONA - Tel. 12781

RAMON BES & C.^a

Maquinària, Tipus, Filetatge
de bronze, Tintes i utilitatge
per les Arts Gràfiques

Aguilers, 1, i Via Laietana, 4. BARCELONA

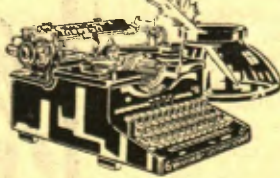
Telèfon 15524 - Apartat 896

Direcció telegràfica: DANIBES

Evitareu intervenció de mecànics
adquirint una

TORPEDO

FORTA
i
RAPIDA

Una meravella de la tècnica alemanya

Albiol G. i Riera S. A.

Passeig de Gràcia, núm. 42 - Telèfon núm. 15345

I E L T E A T R E

ELS "SKETCHES" El "gènero chico" LA MUSICA

Satisfereix els ulls. Heus aquí la missió de la revista. La revista és una festa per als nostres ulls: és el tòpic unànimement reconegut. Cal evitar, però, que la festa esdevingui pesada i que la satisfacció es converteixi en lassitud. Cal evitar que la successió inlassable de quadros eminentment plàstics, doncs eminentment visuals, arribi a fatigar l'ull de l'espectador. Fruit d'aquesta necessitat, ha nascut el *sketch*, mena d'oasi espiritual en mig del desert visual.

El *sketch*, com indica el seu nom—*sketch* en anglès vol dir *esbós*—, ha d'ésser un

una equivocació fonamental. El *sketch* en ús és encara una lamentable deixalla teatral, una ingerència inadequada de vell teatre en el nou music-hall.

Teatre i music-hall. Heus aquí dos antípodes. El teatre és la lògica. El music-hall, l'arbitrarietat. El teatre és el realisme. El music-hall, la ficció. El teatre és el previst, és l'esperat. El music-hall, la sorpresa, l'inesperat. El teatre és l'ahir. El music-hall, l'avui. René Bizet espera del music-hall l'alliberació tan desitjada de les velles fórmules teatrals. I afirma que el music-hall

Parlem-ne? Tot i no ésser d'actualitat, el tema pot tenir interès. Es tracta d'un gènero teatral important.

Ens el suggerí una representació d'El Santo de la Isidra.

Cal tenir present que aquesta obra va ésser estrenada fa més de trenta anys. Temps més que suficient per a liquidar no una obra, ans bé tot un gènero de teatre. Doncs bé. Es conserva tan actual i viva com arran de l'estrena. El mateix succeeix amb *La verbena de la Paloma*, *La Revoltosa* i moltes altres obres d'aquest gènero.

Val la pena de constatar el fet, del qual es dedueix una conseqüència, gairebé matemàtica. La següent: Quan un gènero teatral determinat, com per exemple, la sarsuela, resisteix així l'acció del temps, és perquè és bo. En el teatre, com a tota mena de literatura, el crític més perspicax és el temps. El que no l'aguantava només en té la carcassa. A dins seu no hi ha cap d'aquells elements humans que el fan ésser etern.

Exemple, *La Montera*, estrenada amb tots els honors fa pocs anys. Representada avui, fa l'efecte que és de l'any de la picor. Per què aquesta diferència?

Simplement, perquè *El Santo de la Isidra*, i amb ell el gènero *chico*, és una pintura viva dels costums populars, mentre que *La Montera*, i amb aquesta igualment tota l'òpera, és una excusa per a encabir números de música o un pretext per a fer pinyolejar els divos.

Tot l'òperetisme actual no val un sol bri de *La Verbena de la Paloma* o de *La Revoltosa*.

Si avui, barrejada amb un polsim de revista, predomina pels escenaris, es per una raó d'ordre comercial. La sarsuela donava per u, mentre que l'òpereta donava per cent.

El procés del gènero *chico* és aquest. Arrenca d'una aspiració noble. L'anhel de trobar un teatre lúric autòcton.

Heus-lo act, breument exposat. Comença amb l'òpera espanyola, la qual no és altra cosa que una sèrie de tants lírics, i es plasma en la sarsuela.

L'òpera espanyola, creada amb aquesta finalitat, no va reeixir perquè era un calc exacte de l'òpera italiana. Es trobava amada de donitzisme o de bizetisme. Recordeu *El Salto del Pasiño* o el *Molnere de Subiza*. La mateixa *Marina* traspassa italianisme per tots quatre costats.

Els autors i músics de l'època hi donaven una gran importància. Cercaven arguments d'envergadura, truculents i melodramàtics, i els feien passejar a través d'un exercici de romances, de duos i de cors. Els músics, així mateix, escrivien les partitures amb vistes al pinyol.

La sarsuela, en canvi, era com un passatemp. Complementària de les funcions d'òpera—hom la representava abans o després d'aquella—els autors cercaven els assumptes al carrer. Justament al lloc on haurien d'aver anat a cercar-los de bon principi.

Un seguit d'obresafortunades, com *La Verbena de la Paloma*, *El Santo de la Isidra*, *La Revoltosa*, *El señor Joaquín*, *Agua, azucarillos y aguardiente*, *La marcha de Cádiz*, *El tambor de granaderos*, *La viejecita*, *Gigantes y cabezudos*, *La fiesta de San Antón*, *El duo de la Africana*, *El*

monaguillo, *El cabo primero*, *La Tempranica*, *La Granvia*—on són els *produceurs*?—*El pobre Valbuena*, *Los guapos* i d'altres, acollides amb entusiasme pel públic, marcaven la pauta a seguir.

Fou una revolució esclatant, inesperada. La recerca dels costums populars descobrí una deu inesgotable d'assumptes vius, que ningú no havia llencat, o potser menyspreat.

Al gènero *chico* hi ha obres definitives. *La Revoltosa*, de costums madrilenys, és un encis. Té una música única.

L'obra definitiva del gènero, però, és sens dubte *La Verbena de la Paloma*. Llibre definitiu. La música, ben encertada. Conté els elements humans necessaris per a bastir

R. de la Vega,
autor de «La Verbena de la Paloma»

una obra d'art. Ambient popular, drama, grotesc. Un tipus humaníssim. La dona del taverner. Estima Julián com si li fos mare. En el seu afecte hi ha una barreja ponderada de feminitat i d'amor maternal. Un dels tipus més reeixits del teatre.

Els personatges es manifesten de dins a fora. Allò que pensen o senten, ho diuen.

L'xart, en una crítica d'aquesta obra, va dir el següent: «*La Verbena de la Paloma*, sense xistos d'autor, amb un ambient popularíssim i viu, obra lleugera, és un veritable sàinet tradicional, allò que els naturalistes francesos en deien, deu anys enrera, *une tranche de vie* (aquestes ratlles foren escrites l'any 94) duta a les taules.»

Es tot un egi. Venint de qui ve, encara té més valor. Doncs bé. Es podria estendre sense por a tot el gènero. Conté, però, una apreciació inexacta. La del seu realisme. *La Verbena* no és ben bé un tros de vida, arrencat del carrer i traslladat a les taules de viu en viu. És, ans bé, una superació d'aquella. Com a totes les obres d'art—*La Verbena* ho és—hi ha una palpable eliminació de matèries. Cal només fixar-se que conté molta quantitat de caricatura.

Heus act el valor del gènero *chico*. Per què, tot i això, va ésser arconat per l'òpereta? Perquè el teatre es troba subjecte a un seguit d'influències complexes. Una d'elles, les modes, les quals, si bé no en canvien l'essència, en modifiquen l'estructura.

Altra, una raó d'ordre comercial, ja apuntada més amunt. JAUME PASSARELL.

Strauss i Strawinsky

Ricard II (així anomenen Strauss els alemanys) i Strawinsky són actualment els dos compositors més importants i prestigiosos que té el món. Han aconseguit, tots dos, la fama d'atrevits i revolucionaris. I, en realitat, no han fet sinó enllaçar-se amb les tradicions del seu temps. Strauss va agafar la música tal com l'havien deixada Wagner, Liszt i Berlioz; Strawinsky ha emprat procediments de Ravel, Schoenberg, Rimsky, Musorgsky, etc.; o Txalkovsky; però amòds ho han dut a terme amb una força i un enginy tan remarcables que han ultrapassat en eficiència musical tots els seus contemporanis i han aconseguit crear una obra que no sigui ni antiga ni moderna, sinó de tots els temps.

Perquè les revolucions musicals, com les altres, no poden ésser dutes a terme per aquells que no tenen altra habilitat que la destructora; mers agitadors musicals (i. e. un Eric Satie, dotat, com a home, amb molt més de talent que Debussy, influent-lo, i, malgrat tot, si no volem pecar de terribles esnobes, hem de reconèixer la superioritat de l'obra de l'autor de *Pelléas et Mélisande* damunt de la mins producció satiana, tan suggestiva com vulgüe, però, definitivament, poca cosa).

Strawinsky i Strauss no han nascut per entendre's en matèria d'estètica musical: l'un dedica tot el seu estudi a ésser subtil i l'altre a donar una sensació de força. Tot i això, la subtileza de Strawinsky no està mancada de força, i això la distingeix d'un Ravel, deliciós, però enervat. I la força de Strauss està plena de subtilitats refinades, de fórmules enginyoses, de detalls d'una gran finesa.

Strauss ha entrat al món per les sales de concert, aquelles sales d'acaballs del segle XIX i començaments del XX, plenes d'un públic molt semblant a' que avui assisteix als combats de boxa. L'admiració era envers el campió que amb més pes tendria més lleugeresa i nervi i sabia projectar el puny amb més força i més traça. L'orquestra havia de passar dels cent professors; el fragment simfònic, com més llarg millor; mai no hi havia prou flautes, prou clarinets, prou artilleria de trompes, trompetes, túbors, tubes, etc., i bombos i platerets. Avui els gustos han canviat; però cal confessar que té un mèrit formidable saber manejar aquestes masses com en sap Richard Strauss.

Tots aquells que van escoltar la *Vida d'heroi*, que va cloure la darrera sèrie de concerts Pau Casals, van poder-se meravellar—a despit de la grandesa un xic pueril de l'argument—de com Strauss és verament gran, noble, savi i inspirat. Així com els núvols no entelen mai el front d'algunes muntanyes molt altes, sinó que els passen desotat, així el temps no ateny les obres cabdals del segon Ricard, rei successor del primer, Ricard Strauss.

Strawinsky va fer la seva primera actuació dins el ballet; això va obligar-lo a un estil fortament ritmat, en pensar, escrivint, més en les «figures» que en les frases; en procedir per contrastos una mica cantelluts de dinamisme i de temps. La gran força brutal que era dins d'ell, va haver-se d'escampar d'una manera sàviament arbitrada. Hi havia l'escull de la «boniquesa». Només un home genial ha pogut pulsar-la. L'audició de *L'ocell de foc*, donada recentment al Palau d'una manera irreprovable, és la demostració més palpable que per a un gran artista no existeix cap diferència entre l'art pura i l'art aplicada.

R. LL.

Sobre l'Escola de Música

La setmana vinent publicarem un article del mestre Marian Perelló sobre l'Escola Municipal de Música, que contra la nostra voluntat n'hem pogut publicar en aquest número.

Teatre Català ROMEA

Avui, tarda

La Flor del Liri Blau

Cada nit, el grandió èxit

La veïna del terrat

Protagonista: MARIA VILA Direcció: PIUS DAVI

Teatre Català Novetats

Companyia catalana, direcció: CARLES CAPDEVILA

El més legítim triomf J. M.ª de Sagarra

La corona d'espines

Ovacions contínues a l'obra i a interpretació genial de Maria Morera, Pepeta Fornés i tota la companyia

AVUI TARDA:

Espectacles per Infants. AYMERICH, GALCERÁN i GIMBERNAT en

El rei que no reia

de FOLCH I TORRES

ABRICS

La millor col·lecció
Els millors preus
Les millors classes

F. VEHILS VIDAL

Abric r·clam . . . 75 ptes.
Abric novet·t . . . 90 ptes.
Abric fantasia . . . 125 ptes.
Abric Austràlia . . . 110 ptes.
Abric folro camussa . 175 ptes.
Trinxera des de . . . 35 ptes.

PLOMES ANGLESES 20 PTES.

ECOS DE L'OPINIÓ

Diuen que . . .

la millor òpereta cinematogràfica de l'any és . . .

«EL VALS DE MODA»

que es projecta cada dia amb major èxit al Cine París . . .

TEATRE NOU

Demà, nit, estrena del sàinet líric en dos actes, de Lluís de Vargas, música del mestre Amadeu Vives:

NOCHE DE VERBENA

INTERPRETS:

JOAN ROSICH, MATILDE VÁZQUEZ, EMPAR SAUS, ANDREU SANCHEZ i PERE SEGURA

40 Professors del Sindicat Musical de Catalunya.

Charpentier a Barcelona

Charpentier és, com qui no diu res, l'autor de *Louise*, aquella modisteta que, quan nosaltres érem cadells, ens va enamorar ella i la seva música. Qui en va tenir la culpa foren, en aquella data (1904) Joaquim Pena, president de la Wagneriana; Oriol Martí, milionari, fundador de la revista *Jovenut* i un dels tres traductors de *Cyrano de Bergerac*; Oleguer Junyent, l'escenògraf; i Miquel Utrillo, a qui llavors deïem l'excel·lentíssim senyor cònsol general de Montmartre.

Aleshores el president de la Junta de Govern de la Societat de Propietaris del Liceu era el senyor Josep Massana, un altre engrescat amb la *Louise* de Charpentier, que va fer tots els possibles perquè Adrià Gual dirigís l'escena. Aquest aviat es va convèncer que no hi havia res a fer en l'escenari del Liceu d'aquella època, i se'n va tornar al número 107, primer pis, del carrer de Mallorca, on vivia. Els grills italians eren els únics que es podien sentir aleshores.

Louise es va representar i el *Brusi* va tenir ocasió de pujar a la trona per recomanar als seus fidels que llegissin Balzac i que es deixessin de modistes franceses que planten la família així que veuen un poeta que no té compte corrent en una casa tan seriosa com el Banc de Barcelona.

Louise, malgrat els esforços d'En Pena (autor d'una traducció en la pròxima edició de la qual, segons ens va dir el mateix Charpentier l'altra tarda, figurarà el text francès al costat de les paraules d'En Pena), va fracassar amb tots els honors. Es comprèn que fos així, perquè en 1904 el Liceu es trobava en el punt dolç de la *Bohème*, que és la *Novena* de les senyoretes de l'honor *abollida*, i la *Tosca*, òpera truculenta que es pot resumir així: Assassinats, dos; tortures, unes quantes; la gelosia; el tascó a les ungles dels dits dels peus; el case de ferro i l'esmorzar de Scarpi; suïcidis, dos; un afusellament i un tedi molt dolent i a tota orquestra. Com que el públic del Liceu es trobava perfectament bé amb aquelles puccineríes, *Louise* se'n va anar al fossar del teatre amb gran content de la majoria de propietaris i dels acreditats pares de família.

Anys després i ja en plena guerra europea, va venir la Geneviève Vix, i *Louise* es va quedar a Barcelona, que és com qui diu a casa. Passaren els anys i amb ells les preocupacions dels pares, mares i noies de família. El públic distingit restava al Liceu fins que el pare de la Lluïsa, en bona prova d'afecte paternal, li tirava una cadira de

boga pel cap. Indubtablement que l'auditori de la planta baixa, primer i segon pis comprenia que es tractava d'una òpera evidentment passional.

L'empresa actual invità Charpentier a presenciar la primera de *Louise*. I amb ell ens hem passejat aquests dies per Barcelona. Charpentier, més que de música, ens ha parlat de les modistetes que no passen dels dinou anys.

—No escoltes música tot l'any?—ens ha dit, afegint:—No en faig d'ençà que vaig néixer? Per què hem de parlar d'acords i d'harmonies i del bombo i dels platerets?... Parlem de les modistes, i més si són tan ben instrumentades com aquestes que acabem de veure.

Perquè Charpentier és, primer que res més, un barril·laire *boulevardier* que sempre té l'*esprit* a punt de solfa.

—No us estranyi gens ni mica—ens ha dit amb serietat còmica—que les modistes m'agradin. Recordeu que jo sóc el fundador, director i engrescador de la institució coral parisenca «Mimi Pinson». Més de tres mil *midinettes* que canten, i totes provenen dels magatzems... N'hi ha... sapristi! no vull detallar... Perdoneu si tinc el cor tan joventol, però és que em trobo en plena tercera joventut: encara no fa un mes que he complert setanta anys... L'edat de les passions!

I aquesta és la manera de parlar i de produir-se aquest gran músic francès, el més parisenç de tots, el que de París ha fet un símbol molt *fin de siècle*, però amb una música bona i expressiva, i que amb ella ha imposat la modisteta montmartresa com a musa coronada per tota la bohèmiada i tota la modisteria parisenca.

Barcelona li devia l'homenatge, i l'hi ha fet, i ben sorollós, en el Liceu.

RAFAEL MORAGAS

TEATRE GOYA

COMPANIA DE COMEDIA I FARSA D'EN ALFONS VIDAL I PLANAS

Primera actriu: C. RME SANCHEZ

Cada nit, a un quart d'onze

Don Juan Tenorio

«Doña Inés», Carme Sánchez

«Don Juan Tenorio», Eduard Cabré.

Luzes vestuari - Esplendides decoracions - Brillant interpretació.

LES ARTS DISCOS

L'acimatació de l'arquitectura moderna a Barcelona

A quin grau d'acimatació ha arribat l'arquitectura moderna entre nosaltres? Heus aquí una pregunta—i, tot seguit, una resposta—que no ens ha d'encaparrar, ni massa estona ni massa profundament. Cultivador jo mateix, si a mà ve, d'aquesta arquitectura d'origen germànic, no m'escau-

N. M. Rubió i Tudurí. — Pavelló de la Ràdio Barcelona al Tibidabo

ria de donar-li enorme importància, ni menys de cremar encens davant dels seus cultívadors. No s'és millor arquitecte perquè es segueixi una moda, per intel·lectual que aquesta moda sigui. De fet, tan poc interessant és el que copia el romà com el que imita Mies Van der Rohe o Le Corbusier, si no té altres qualitats que les d'imitador i seguidor.

De totes maneres, així com pot existir curiositat per saber el nombre de cinemes sonors que s'han introduït a Barcelona, també pot agradar de conèixer alguns arquitectes d'ací, que han tocat aquest article de l'arquitectura nova, i com l'han tocat.

M'és grat de començar per En Jaume Mestres, arquitecte de l'Autòdrom, home inquiet i precursor que, des de fa molts d'anys (vull dir set o vuit—és jove), es preocupa d'arrelar a casa les provatures arquitectòniques de fora. El seu esforç és paral·lel al dels arquitectes de l'Exposició de les Arts Decoratives de París (1925), i el seu Pavelló dels Artistes Reunits, a Montjuïc, ha estat un fruit, ja ben evolucionat, del treball de l'arquitecte. Un fruit, cal observar-ho, fortament decorativista.

El camí obert ací per En Mestres ha estat seguit amb brillantesa per A. Puig Gairalt, el qual no sembla haver volgut fer cap esforç per abandonar les roderes del decorativisme; al contrari, amb la seva fàbrica Myrúrgia sembla voler dur al decorativisme fins i tot les construccions industrials.

Puc dir de mi (bé cal que en parli) que, encara que no ho sembli, he fet aquest esforç, que altres potser també han fet, encara que tampoc no ho sembli. Al pavelló de la Ràdio Barcelona, al Tibidabo, no em vaig saber defensar del «voler fer bonic» funest. Sembla que l'edifici sigui, només, racional i industrial. Però no; hi ha un pus d'estètica malalta, una recerca recortativa deplorable. A les Termes Municipals de la plaça d'Espanya, vaig voler adoptar l'actitud funcionalista, sense poder, ai las! desfer-me del tot de la preocupació decorativa. Passem.

Lluís Bonet acaba de construir una fàbrica Polydor, d'excel·lent factura dins de un decorativisme molt simplificat, però evident. El lector curiós la podrà veure al costat del pont de Sant Adrià. Obra molt notable dins el procés d'acimatació en l'arquitectura nova a Barcelona.

D'En Ramon Reventós, un altre arquitecte que flirteja amb la moda, he de dir que,

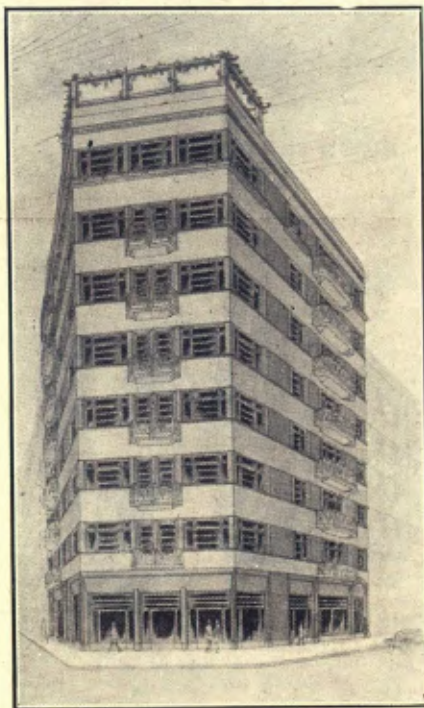
potser, sota l'aparença decorativista (cases del carrer de Lleida, construïdes intel·ligentment per Josep Masana) és un dels més devots de la *Sachlichkeit* que jo coneix entre els arquitectes barcelonins. La seva decoració externa no arrossega l'estructura al darrera d'ella. Gran qualitat, ja que no perfecció i puresa de l'objectivitat funcional!

En Sert, al carrer de Montaner, en canvi, sembla arrossegar la utilitat al darrera d'una preferència en la composició decorativa dels buits i plens de la façana. Deixeble de Le Corbusier, té les característiques del mestre—característiques que considero com d'hibridisme en el llibre *Actar*, pròxim a publicar-se. Característiques que ja consten en el programa de *l'esperit nou*, de l'any 1910, que ara ja no és massa nou.

D'aquest ràpid examen de la situació de l'arquitectura moderna a Barcelona es dedueix, sens dubte, que seguim de lluny les opinions dels altres. No som al temps heroi i original de Gaudí i dels seus deixebles, ni tampoc formem a l'avanguardia de l'escola moderna. La veritable arquitectura moderna i actual, la «funcionalista», és ignorada ací. Som des *trainards*, a la *revassaga*. El decorativisme encara rosegua els ossos i la carn de la nostra més moderna arquitectura.

Estem en presència d'un simple fenomen de retardament o bé davant d'un cas d'incomprensió racial? Es, per nosaltres, tan intel·ligible el nou *funcionalisme* com ho fou el gòtic per als florentins? S'acimataran més i més definitivament a Catalunya les formes d'aquesta arquitectura racional-decorativista o no passaran d'ésser flor de moda i de caprici? O bé, finalment, sabrem superar aquesta fase del «voler fer bonic amb la Lògica» i sabrem anar endavant, al cap d'un moviment purament anestèsic, envers l'arquitectura de la utilitat?

Aquestes preguntes no es poden contestar amb paraules, sinó (com deia un conegut polític) amb fets. Cada arquitecte ha d'examinar si li està bé de seguir cultivant les fórmules híbrides del plasticisme-decorativista.

Jaume Mestres.—Projecte de casa de lloguer (actualment en construcció)

tivista-racional, o si ha de procurar de plantar-se, d'un salt, a les primeres línies, on es lliura el combat per l'arquitectura funcional, objectiva i simplement útil. I cada arquitecte haurà de comprovar si quan el cas arriba té la capacitat de sostreure's al vici estètic (una virtut és vici quan no s'exercita oportunament), i la capacitat d'executar obres en les quals la funció sigui l'únic fi i la preocupació exclusiva.

NICOLAU M. RUBÍO I TUDURÍ
Arquitecte

G. A. T. C. P. A. C.

Abans de llegir aquestes ratlles, preferiria que haguéssiu llegit l'article signat per Nicolau Maria Rubió i Tudurí en aquesta mateixa pàgina. Perquè després dels comentaris incisius del nostre distingit col·laborador, em sembla que aquesta nota serà molt oportuna.

Rubió ens ha parlat de la iniciada acimatació de les noves tendències arquitectòniques en el nostre país, les quals, fins ara, no han tingut cap organisme que les propulsi. Fins avui, l'anomenada arquitectura moderna s'ha manifestat per algunes comptades construccions dels nostres arquitectes que han volgut emprendre la nova ruta. Però els qui, d'una manera decidida, l'han empenya, foren alguns estudiants amb l'exposició de projectes arquitectònics de l'any passat a les Galeries Dalmau.

Després d'aquest primer pas els estudiants d'ahir i arquitectes avui, han continuat llur empresa renovadora amb la constitució d'un organisme propagador i defensor de la construcció moderna. En efecte, per iniciativa del G. A. T. C. P. A. C. (Grup d'arquitectes i tècnics catalans per al progrés de l'arquitectura contemporània) va tenir lloc a Saragossa, els dies 25 i 26 del mes passat, una reunió d'arquitectes bascos, castellans i catalans per a constituir altres grups similars en el restant de la península, els quals formaran la G. E. A. T. P. A. C., entitat federativa i delegada a Espanya de la C. I. R. P. A. C. (Comité International pour la réalisation du problème architectural contemporain).

Ara per ara, han quedat constituïts els grups «català», «centr» i «nord». En l'esmentada reunió de Saragossa assistiren els següents arquitectes. Grup del Centre: senyors García-Mercadal, López-Delgado, Calvo d'Azcoitia, Esteban de la Mora i Alvarez. Grup del Nord: senyors Aispúria, Labayan i Vallejo. I del grup català: senyors Sert, Torres-Clavé, Illescas, Subinyo, Churruarín, Rodríguez-Arias, Alzamora, Perales i Armengou.

L'agrupació constarà de socis honoraris, directores, protectores, de número, estudiants i del grup d'industrials col·laboradors.

Els socis honoraris seran gent de prestigi com tots els socis honoraris de totes les institucions. Els socis directores hauran d'ésser arquitectes o enginyers. Socis col·laboradors seran aquelles institucions o particulars que protegeixin econòmicament l'agrupació. Els socis que no puguin adquirir la categoria de directores, seran anomenats de número; i també hi haurà una categoria pels estudiants d'arquitectura i enginyeria.

Del grup d'industrials col·laboradors podran formar part tots aquells industrials del ram de construcció que ho sol·licitin i siguin admesos per la junta directiva. L'objecte d'aquest grup serà el de verificar successives exposicions dels seus productes seguint les orientacions estètiques dels socis directores.

La *geatpac* nomenarà anualment el delegat que haurà de representar el nostre país a la *cirpac* internacional, en tots els concursos, exposicions, conferències i congressos que es celebrin. Aquest delegat serà nomenat per torn entre els delegats de cada grup, basc, castellà i català.

També hi ha el projecte d'editar una revista portaveu de l'entitat.

Altres iniciatives podrien anotar demostratives de les activitats que, ben aviat, empenirà aquest grup de joves arquitectes. En la segona quinzena d'abril de l'any que ve, es celebrarà a Barcelona el primer congrés de la *geatpac*, i una exposició pública de projectes i maquetes arquitectòniques.

Pel bon nom de l'arquitectura moderna ens cal, doncs, una depuració i una orientació. Aquesta ha d'ésser la tasca de la *geatpac*. El primer pas està donat. Ara només falta que tots els que s'interessen per l'arquitectura col·laborin amb el grup inicial.

PICASSO

El premi Carnegie d'aquest any ha estat atorgat a Picasso per aquest bell retrat de la seva dona reproduït en diverses ocasions per la majoria de revistes d'art. Picasso honorat amb un premi. Això, segurament escandalitzarà tant els *pompieristes* com els *sobrerrealistes*. Els primers diran que el Jurat ha perdut el cap en concedir-lo, els se-

gons que l'ha perdut En Picasso en acceptar-lo, i tot plegat, suposem que dalt del cel el sol «continuarà» la seva ruta. Diguem també—si em permeteu allargar la frase—que aquí baix un dels astres de la pintura contemporània també continuarà la seva mítica carrera malgrat tots els Maudslays i totes les entremaliadures sobrerrealistes.

Ara recordo un festival dadaïsta celebrat, fa uns quants anys, en un teatre de París. Picasso hi assistia acompanyat de la seva dona i uns amics. En aquella època, els

Picasso — Retrat

dadaïstes eren els encarregats de dir mal de l'art consagrat i de les institucions. Això, naturalment, motivà enèrgiques protestes d'un sector del públic i el festival acabà a gust dels organitzadors; això és: a garrotades. Recordo, entre altres divertits accidents, que un sulfurat espectador va pujar dalt de l'escenari i a cops de bastó va esbandir l'escena. Aleshores va sortir el capítol dels dadaïstes Tristan Tzara i després de curta lluita tots dos anaren a parar sobre el teclat del piano. I Eric Satie, que seia a prop meu, exclamà: «L'acord musical ha estat perfecte.»

Doncs en aquella nit, també va arribar l'hora de dir algun penjamet al nostre Picasso, el qual, sense immutar-se, va somriure a totes les mirades expectants i fins es va arranjat els cabells com si li haguessin acabat de dedicar una gentilesa. Naturalment, aquesta actitud va desconcertar els ingenus dadaïstes.

Pau Ruiz Picasso, permeteu-nos que, des d'aquest recó de món, on heu passat la vostra joventut, us dirigim, una vegada més, la nostra adhesió més entusiasta.

MÀRTIS GIFREDA

DISCOS

MUSICA TEATRAL

El disc té l'avantatge, en moltes ocasions, de poder recordar obres que gairebé són a l'arxiu i ben desades. De l'època pròspera de la sarsuela, si van ésser moltes les obres, ben poques resten avui en els cartells, puix tot i la revifalla que hi ha hagut darrerament en aquest gènere, són poques les que puguin resistir el gust actual, que es decanta més a la revista que al melodrama, els dos extrems que separen les obres anteriors a l'època actual. Els mateixos compositors han seguit aquesta dèria: les darreres obres del mateix mestre Luna van més a cooperar en un èxit espectacular que no pas líric, i això vol dir que reproduir en els escenaris les obres anteriors és difícil fer-ho amb èxit de públic. El disc, en canvi, que no conserva l'ambient perquè només dona fragments isolats, pot destruir del conjunt de les obres els que varen gaudir d'una popularitat ja remota, però que en recordar-la, per ésser breu, no cansa. Sentint diverses escenes de *Los cadetes de la reina* es recorda aquella música amable, que sense dificultat quedava a l'òrbita, ornada a estones d'una gràcia irònica ben distinta de tota la música actual, formada amb ritmes violents i que en moltes ocasions no és més que un pretext per a la coreografia de l'escena.

Sovintegen els discos amb fragments de *Maruxa*, l'obra de Vives que amb tot el que es prodiga té sempre actualitat. Es d'aquelles obres en les quals totes les escenes tenen el relleu suficient per a merèixer l'enregistrament, i més cantades per artistes com Sagi-Barba, d'una popularitat ben guanyada.

L'òpera en el programa d'aquest mes continua amb els mateixos noms d'autors i interpretats. Els divos no volen deixar el repertori italià, amb el qual esmercen les seves facultats a dojo. Els editors de discos, per a servir el seu nombros públic fidel, tampoc playen mitjans per a fer-ho en la millor forma: Pertile, Tito Schipa, etc., són noms que no manquen en cap programa.

Les edicions completes, realització ideal de l'òpera a domicili, rivalitzen amb els aparells de ràdio, essent, en moltes ocasions, la primera matèria per a les audicions d'aquestes, ja que les emissores s'han de valer de la generositat del disc per a servir llur auditori. Ara, una selecció de l'òpera de Leoncavallo, *Pagliacci*, ve a completar el repertori ja prou extens d'aquestes audicions. Parlar de l'obra seria repetir el que és de tots conegut. El lirisme desenfrenat d'aquest autor fa miracles en els auditoris que aviat s'impressionen, i aquests oients són tan abundants davant de l'escena com del modest portàtil.

J. G.

Los cadetes de la reina. — Luna. — *Marxos Redondo* i d'altres. — Odeon, 184-185.

Maruxa. — Vives. — L. Vela i E. Sagi-Barba. — *Compañia Gramófon*, AC 145.

Manon Lescaut. — Puccini. — A. Pertile. — *Compañia Gramófon*, DA 1105.

Pagliacci. — Leoncavallo. — *Compañia Gramófon*, AF 353 al 361.

L'Africana. — Meyerbeer. — Caruso. — *Compañia Gramófon*, DB 1386.

Ja hi som

Al domicili de lord Charles Hope i per mediació de Valiantin, un mèdium molt famós, han estat enregistrades veus d'esperits: tres d'ells parlaven anglès, una hindostànica, una altra italià i dues xineses. Esperàvem la notícia un dia o altre.

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers - Passatges Marítims i aeris
Viatges a "Forfait" - Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

INFORMES
I PRESSUPOSTOS GRATIS

Ferran Callicó

exposa les seves
obres en el Saló
de la

Casa Llibre, S. A.

ANTES Y AHORA

AS once ya! Me quedé dormido, leyendo. Encendamos la vela y a la cama.

Así decían hace 70 años.

Ahora a las once no es tarde, ni los ojos están cansados porque la luz es suficiente. Al contrario, se tiene un gran placer en la lectura.

Y es que hoy existe la

LÁMPARA
PHILIPS
USE LAMPARAS PHILIPS
CON ARMADURAS PHILIPS

"SIMPLEX"

COLL PATENTAT

No s'encongeix, no s'arruga
tot quedant elegant sempre

FABRICANTS:
Manufacturas DOMINGO FABREGAS, S. A.

Anuncieu a MIRADOR

Suscriviu-vos a **MIRADOR**
SETMANARI CATALA
Pelai, 62. - BARCELONA

BUTLLETÍ DE SUBSCRIPCIÓ

El Sr. _____
que viu a _____
carrer _____ n.º _____ es subscriu a **MIRADOR**
pel preu fixat de 2'50 ptes. trimestre.
de _____ de 193 _____
Signatura

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades
GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ
que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la

Neurastenia, Impotència (en totes les seves manifestacions),
memòria, vertigens, fadiga corporal, tremolors, dispepsia nerviosa,
palpitacions, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i
tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament
nerviós.

Les **Gragees potencials del Dr. Soivré**,

més que un medicament són un element essencial del cervell, medul·la i tot el sistema nerviós, regenerant
el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als
esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics
com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciència, financers, artistes, comerciants, industrials,
pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Soivré, tots els esforços o
exercicis fàcilment i disposant l'organisme per reprendre's sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'ex-
trema vellesa i sense violentar l'organisme, amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 5'50 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA. — Dirigiu-se i trameteu 0'25 ptes. en segells de correu per al franqueig a Oficines Laboratorio
Sòkatar, carrer del Ter 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament
tractament d'aquestes malalties.

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Telèg.: "Carburós"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Cor-
cubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESIA, Fàbriques
a Barcelona i València :: ACETILÈN DISOLT, Fàbriques a
Barcelona, Madrid i València :: FERRO MAGNESI i FERRO
SILICE :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó
i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris
i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANOME-
TRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS

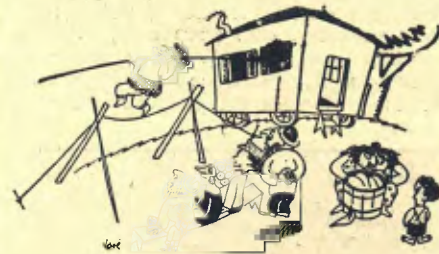
—Quina enredada això de l'automàtic!
He marcat vint vegades el 15282 i no con-
testa.

(Jugend, Munic)

—Ep, senyor! La meua dona acaba de
caure a l'aigua!
—Mireu, no m'agraden la gent que ex-
pliquen les seves desgràcies matrimonials
al primer que troben...

(Ric et Rac, París)

REPRESENTACIÓ DE CIRC
AMBULANT

—Noi, digues a ton pare que s'afanyi,
que haig d'estendre la roba!

(Le Rire, París.)

El nen que ha trobat una castanya.—Mira,
mira, he trobat un ou d'eriçó!

(The Passing Show)

La mare da Matusalem al cobrador del
tramvia.—Com s'entén? Només té 245 anys
i ja vol que pagui?

(Judge, Nova York.)

—Si ets tan dolent, aquest nit ho diré al
teu pare.
—Aquestes dones no poden guardar un
secret!

(Ric et Rac, París)

COMPARACIONS

El guàrdia.—A veure què faran davant
de la Venus Callipigia!

(Il Travaso delle Idee, Roma)

AFISA
ASSUMPTES FISCALS I
ADMINISTRATIU

Director
Carles Ossorio
personal tècnic-contables

Layetana 18-pral. B
Especialitat industrial i utilitat
Abonaments

LAXANTE PURGANTE

BABYLAX